

Pučanin kojemu je Dubrovačka Republika podigla spomen-ploču u Kneževu dvoru: Trajan Lalić (1686. – 1773.) u rukopisu povjesničara Antuna Vučetića (1845. – 1931.)

Ivan Viđen

dipl. povjesničar umjetnosti i dipl. arheolog
Vicka Lovrina 4
HR - 20 000 Dubrovnik
ivanvigjen@yahoo.com
samostalni istraživač

Prethodno priopćenje

Primljeno: 25. 11. 2023.

Prihvaćeno: 5. 12. 2023.

929Lalić, T.

930Vučetić, A.

94(497.584Dubrovnik:450.34Venezia)“17“

DOI: 10.58565/vda.4.1.8

Sažetak

U članku se opisuje arhivsko istraživanje povjesničara Antuna Vučetića (1845. – 1931.) o Trajanu Laliću (1686. – 1773.), trgovcu koji je pola stoljeća bio u službi Dubrovačke Republike štiteći njezine interese pred mletačkim vlastima. Iako radi svoje zapažene uloge Lalić nije nepoznata ličnost dubrovačke povijesti XVIII. stoljeća, njegova je biografija ipak do danas ostala slabo poznata. Jedini je rad o Laliću objavio 1911. na talijanskome upravo Antun Vučetić, a iz njega podatke crpe svi kasniji autori. Iako je taj Vučetićev članak kratak i sažet, prema rukopisima iz njegove arhivske ostavštine zaključuje se kako je on o Trajanu Laliću pripremao opsežniji tekst koji nije nikada dovršio i čiji se prijepis donosi. Članak je pokušaj da se na temelju Vučetićeve rukopisne ostavštine dopune spoznaje o tome sposobnom pučaninu kojemu je Republika još za života bila podigla spomen-ploču u Kneževu dvoru.

Glavne riječi: Antun Vučetić (1845. – 1931.), Trajan Lalić (1686. – 1773.), trgovina žitom, dubrovačko-mletački odnosi, diplomacija, Knežev dvor

Uvod

Ime dubrovačkoga trgovca i brodovlasnika Miha Pracata (oko 1522. – 1607.) u historiografiji je, ali i u percepciji šire javnosti, kroz stoljeća praktički (p)ostalo sinonim za uglednoga pučanina i filantropa. Tomu nesumnjivo doprinosi činjenica da je trideset godina nakon smrti tome Lopuđaninu u atriju Kneževa dvora bio podignut brončani spomenik; činjenica da su stroge vlasti aristokratske republike doista rijetko javno priznanje odale jednome pripadniku građanskoga staleža upravo u samome središtu državne uprave do danas ne prestaje intrigirati, pa i fascinirati. No, u prizemlju Kneževa dvora, i to svega desetak metara udaljeno od Pracatova brončanoga poprsja, od 1764. godine stoji javno priznanje još jednome pučaninu rodnom s Lopuda¹ koje je,

1 Kao što će se niže u tekstu Antuna Vučetića vidjeti, Pracat i Lalić bili su i rodbinski povezani jer je jedan od Lalićevih predaka u 16. stoljeću bio oženio Mariju, kći Stjepana Pracata s Lopuda.

da stvar bude još zanimljivija, podignuto devet godina prije njegove smrti. (!) Radi se o spomen-ploči trgovcu i diplomatu Trajanu Laliću (Dubrovnik, 1686. – Venecija, 1773.), koja je postavljena u jednome od ureda providnika žita koji se nalazi u nekadašnjoj jugozapadnoj kuli Kneževa dvora. Značenje tog obilježja, iako se zapravo radi o kratkome natpisu na latinskome jeziku,² nesumnjivo prelazi granice onodobne političke kulture i otvara pitanje tko je i čime zaslužio takvo očito izvanredno javno priznanje. Zanimljivo je također da to spomen-obilježje nije toliko prisutno u percepciji javnosti, a ni historiografija o Dubrovniku, pa čak ni ona o Kneževu dvoru, nije dosad dovoljno prepoznala posebnost te geste vlasti Republike, tako da se ono rijetko spominje i rijetko doživljava nečim posebnim.³ Jednako je tako i s biografijom onoga u čiju je čast ta spomen-ploča podignuta: iako je u državi u kojoj su se javne počasti davale samo kao rijetka iznimka (usudili bismo se reći: gotovo kao eksces) on spomen-ploču dobio još za života, to ipak nije bilo dovoljno da istraživači životu i radu Trajana Lalića do danas posvete posebnu pozornost.

Jedini koji je u našoj historiografiji to ikad učinio bio je povjesničar, pedagog i arhivist Antun Vučetić (1845. – 1931.), koji je o Laliću 1911. objavio jedan kraći članak na talijanskome jeziku u dubrovačkome časopisu *L'Epidauritano*.⁴ Članak ukratko daje Lalićevu genealogiju i osnovne biografske podatke te potom u osnovnim crtama naznačuje njegova najvažnija dostignuća u službi Republike. I u tekstu i u dodatku s prijepisom arhivskih dokumenata posebno naglašava Lalićev uspjeh u stjecanju naslova republike u službenoj korespondenciji *Serenissime* prema Dubrovniku, što je bilo nešto za čim su – prema Vučetiću – Dubrovčani dugo i bezuspješno težili, te njegov požrtvovan angažman tijekom nestašice hrane i žita 1763. – 1764. godine kada je, unatoč izričitoj zabrani, uspio isposlovati da mletačke vlasti

2 Natpis glasi: D.O.M. / TRAJANO COMITI LALLICH / OB PATRIAM / SUO STUDIO SERVATAM / MONUMENTUM EX SENATUS DECRETO / ANONAE PRAESIDES POSUERE / A.D. MDCCLXIV. Ploča je jednostavna oblikovanja, izrađena od pravokutnoga komada sivkasta mramora veličine 67 x 101 cm bez dekorativnih elemenata, samo s rubnom profilacijom; natpis je u 7 redaka raspoređen simetrično s obzirom na proporcije plohe (dimenzijama neznatno odstupa jedino najgornji redak) i uklesan klasičnom kapitalom, a slova su ispunjena crnom bojom. Ploča se nalazi na južnome zidu jedne od prostorija kojom se koristio državni Ured za žito (*officium blavi*) u prizemlju jugozapadnoga dijela Kneževa dvora; u te se urede može izravno pristupiti kroz vrata na južnome kraju trijema iznad kojih je luneta s poznatim prikazom alegorije Milosrđa.

3 Činjenica da ta spomen-ploča, za razliku od spomenika Mihu Pracatu postavljena u atriju, nije oku dostupna na prvi pogled jer je smještena u interijeru, ne može biti objašnjenje za to da je praktički zaobiđena u svim pregledima povijesti Dvora, ali i percepciji javnosti.

4 Godišnjak (kalendar) *L'Epidauritano* izdavala je dubrovačka autonomaška čitaonica (*Gabinetto di lettura*) između 1895. i 1914. godine. Bez obzira na političku opredijeljenost nakladnika, u tome je časopisu surađivao relativno širok krug različitih suradnika i u njemu je objavljen niz vrijednih publicističkih i historiografskih priloga iz povijesti Dubrovnika. Ivo Perić, *Dubrovačka periodika 1848-1918*, Dubrovnik, 1980., 35-36.

sa svojega teritorija dopuste izvoz žita za Dubrovačku Republiku i time je spasio od gladi koja se zamalo počela pojavljivati. Navodi tekst spomen-ploče kojom mu je Republika odala javnu i zasluženu počast i u tom kontekstu uspoređuje Lalića s Nikolicom Bonom, Ruđerom Boškovićem i Mihom Pracatom. Kao prilog tekstu Vučetić donosi prijepise deset dotad neobjavljenih isprava iz dubrovačkoga arhiva iz 1763. i 1764. godine, najvećim dijelom Lalićevih pisama Republici i senatskih odluka, koji govore o stjecanju naslova republike i o uvozu/izvozu žita za Dubrovnik tijekom krize 1763. – 1764. godine.⁵

Prvi koji je prije Antuna Vučetića bio skrenuo veću pozornost na osobu Trajana Lalića bio je, čini se, pravnik i povjesničar Konstantin (Kosto) Vojnović (1832. – 1903.), koji je u svojoj važnoj studiji o državnim rizničarima i financijama Dubrovačke Republike iz 1896. godine na više mjesta spomenuo Lalića, njegova brata Krista i sina Petra Frana. Vojnović prati rad članova obitelji Lalić za interese Republike u razdoblju od 1728. do 1794. godine, no primarno iz perspektive njihove suradnje s blagajnicima i prokuratorima katedrale Gospe Velike (iza čijeg se naslova faktički podrazumijevaju svojevrtni ministri financija, kako ih na više mjesta opisuje Lujo Vojnović). U tom smislu Konstantin Vojnović navodi niz slučajeva, potkrijepljenih ispisima iz arhivskih dokumenata, o otkupu dubrovačkih robova po Mediteranu (1728., 1745., 1747., 1755., 1757., 1758.) u kojemu Trajan Lalić sudjeluje ili posreduje, a navodi i druge financijske poslove i ulaganja koje je radio taj „vrlo zaslužni” i „ugledni i vješti” čovjek (kako ga Vojnović u svojem tekstu naziva).⁶ Vojnović uočava i podcrtava Lalićevu ključnu ulogu u usmjeravanju državnih ulaganja u bečke banke sredinom XVIII. stoljeća (1759. – 1763.)⁷, što dotad nije bio slučaj, čime je zahvaljujući njegovim obavještajnim procjenama i praktičnim savjetima ozbiljno proširen horizont financijskoga poslovanja Republike dotad orijentiran primarno prema bankarskim institucijama na Apeninsko-me poluotoku.

U literaturi o povijesti dubrovačke diplomacije ime Trajana Lalića redovito se navodi u kontekstu njegove službe kao dugogodišnja predstavnika Dubrovačke Republike u Veneciji, koji je ondje štutio dubrovačke trgovačke i državne interese, makar i kao neslužbeni predstavnik jer, kako se čini, nikada nije imao službeni di-

5 Antun Vučetić, „Trajano Lallich”, *L’Epidauritano – lunario Raguseo per l’anno bisestile 1912.*, Ragusa, 1911., 62-71.

6 Konstantin Vojnović, „Državni rizničari republike dubrovačke”, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti CXXVII* (1896.), 24., 31., 34., 35., 36., 48. Ta je Vojnovićeva rasprava objavljena i kao poseban otisak (separat) pod naslovom *Državni rizničari republike dubrovačke (preštampano iz CXXVII knjige „Rada“ jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti)*, Zagreb, Tisak Dioničke tiskare, 1896.

7 *Isto*, 36.

plomatski status.⁸ Tako ga Bogdan Krizman (1913. – 1994.) u svojoj knjizi o diplomatskoj službi staroga Dubrovnika (1957.) smješta u kontekst dubrovačke diplomatske mreže XVIII. stoljeća, dajući osnovne podatke o njegovoj službi u Veneciji kao i podatke o preuzimanju iste funkcije po Lalićevoj smrti od strane njegova brata Krista, odnosno sina Petra Frana, koji će je obavljati sve do pada Mletačke Republike.⁹ Trajana Lalića i njegova sina Petra Frana u službi štice interesa Republike na više mjesta spominje i Ilija Mitić (1921. – 2009.) u svojoj knjizi o dubrovačkoj konzularnoj službi (1973.) navodeći nekoliko primjera Lalićeva rada, među kojima, naprimjer, i njegov praktičan savjet o nužnosti otvaranja dubrovačkoga konzulata u Marselju (1756.).¹⁰ U svojem tekstu o odnosima Dubrovnika i Venecije u XVII. i XVIII. stoljeću (1976.) Mitić također spominje Lalićevo djelovanje, ovaj put u borbi za sniženje nepravednih pomorskih pristojba koje su bile donesene 1737. godine kako bi se mletačka trgovina dodatno štitila od konkurencije.¹¹

Osim diplomatskih, obavještajnih, trgovačkih i financijskih usluga i savjeta dubrovačke su se vlasti kroz godine Trajanu Laliću obraćale i za niz drugih pitanja, primjerice, ona iz polja umjetnosti. Tako su prokurator i zborne crkve sv. Vlaha preko Lalića iz Venecije 1751. bili naručili kadionicu i lađicu za tamjan koja je do danas sačuvana u upotrebi u toj crkvi.¹² Dvije godine poslije Lalić je za istu crkvu u Veneciji nabavljao skupocjeno liturgijsko ruho, kupivši dvije misnice od damasta i dvije dalmatike od grimiznoga damasta.¹³ Idućih je godina za tu crkvu Lalić u Gradu na Lagunama nabavljao još nekoliko skupocjenih misnica, čipke i pluvijal.¹⁴ Lalićev angažman za Parčevu baroknu crkvu bio je važan i 1754. godine kada je u Veneciji nabavljao sliku sv. Emigdija koja se i danas čuva u sakristiji zborne crkve sv.

8 Bogdan Krizman, *Diplomati i konzuli u starom Dubrovniku*, Zagreb, 1957., 195.

9 *Isto*, 194-196. Krizman dapače navodi da je Lalićev sin Petar Frano nastavio zastupati interese Dubrovnika čak i za vrijeme francuske okupacije Grada na Lagunama, sve do svoje smrti krajem 1805. godine.

10 Ilija Mitić, *Konzulati i konzularna služba starog Dubrovnika*, Dubrovnik, 1973., 86. Nažalost, u tom se djelu ne daje kontekst Lalićeva djelovanja niti se spominje činjenica diplomatske pobjede stjecanjem naslova republike u službenoj korespondenciji od strane Venecije.

11 Ilija Mitić, „Prilog proučavanju odnosa Dubrovnika i Venecije u XVII i XVIII stoljeću”, *Analitički historijskog odjela Centra za znanstveni rad JAZU u Dubrovniku XIII-XIV* (1976.), 122. Spomenimo da je Ilija Mitić tih godina posvetio Trajanu Laliću i jedan svoj kratki publicistički tekst objavljen u časopisu *Dubrovački horizonti*, a koji je po sadržaju najvećim dijelom zapravo prepričan tekst Antun Vučetića iz 1911. godine (bez navođenja izvora) s ponekim dodanim podatkom iz spomenute Mitićeve knjige. Vidi: Ilija Mitić, „Trajan Lalić – jedan od zaslužnih podanika Dubrovačke Republike”, *Dubrovački horizonti VIII-IX* (1976. – 1977.), 119-122.

12 Bojan Goja, „Liturgijski predmeti u Zornoj crkvi sv. Vlaha”, *Zborna crkva sv. Vlaha u Dubrovniku*, Dubrovnik – Zagreb, 2017., 284.

13 Silvija Banić, „Tkanine i vez u Zornoj crkvi sv. Vlaha”, *Zborna crkva sv. Vlaha u Dubrovniku*, Dubrovnik – Zagreb, 2017., 320.

14 *Isto*.

Vlaha.¹⁵ Sveti je Emigdije, koji se zaziva kao zaštitnik od potresa, godinu prije bio izabran za jednoga od nebeskih suzaštitnika grada, pa ne čudi ta narudžba koja je očito smjerala na širenje pobožnosti prema tomu svecu.¹⁶ Lalić je, doduše, ovaj put izgleda samo kao posrednik, bio angažiran u nekim fazama narudžbe bočnoga oltara sv. Ivana Nepomuka u dubrovačkoj katedrali Gospe Velike. Tako je donator toga raskošnog mramornog oltara, srijemski biskup Nikola Đivović (1693. – 1762.), koji je mecenatskim činom htio počastiti svoju domovinu,¹⁷ godine 1759. upravo preko Trajana Lalića bio poslao financijska sredstva za izradu oltara, a 1762. godine Lalić iz Venecije u Dubrovnik šalje crtež predviđenoga oltara.¹⁸ Dodajmo da su prokurator katedrale još prije (1748.) Lalića bili molili za pomoć pri nabavci umjetničke opreme jednoga srebrnog relikvijara iz katedralnoga moćnika.¹⁹ Iz literature ovdje nabrojani primjeri Lalićeva angažmana zasigurno nisu jedini i jasno je da će neka buduća arhivska i terenska istraživanja upotpuniti tu sliku.

Ne bi se prema izloženome moglo kazati da je ličnost Trajana Lalića nepoznata u našoj historiografiji, no s obzirom na njegovu doista razgranatu djelatnost i dugo služenje interesima Republike od pola stoljeća kao i na spomenutu spomen-ploču koju je u Kneževu dvoru dobio još za života, može se slobodno reći da to nije dovoljno.²⁰ Upravo zato, povodom 250. obljetnice Lalićeve smrti, ovdje se objavljuje neobjavljeni tekst Antuna Vučetića o Trajanu Laliću u kojemu on daje neke nove podatke o Lalićevu životu i radu.²¹

15 Radoslav Tomić, „Slike u crkvi sv. Vlaha”, *Zborna crkva sv. Vlaha u Dubrovniku*, Dubrovnik – Zagreb, 2017., 267.

16 Nella Lonza, *Kazalište vlasti: ceremonijal i državni blagdani Dubrovačke Republike u 17. i 18. stoljeću*, Zagreb – Dubrovnik, 2009., 306.

17 O biskupu Nikoli Đivoviću vidi: Cvito Fisković, „Doprinos biskupa Đivovića dubrovačkoj likovnoj baštini”, *Anali Zavoda za povijesne znanosti JAZU u Dubrovniku XXVIII* (1990), 71-98.

18 Daniel Premerl, „Stoljeće opremanja barokne katedrale”, *Katedrala Gospe Velike u Dubrovniku*, Dubrovnik – Zagreb, 2014., 241; 553-554.

19 Vojnović, „Državni rizničari”, 35.

20 To se znakovito očituje i u činjenici da Trajan Lalić nije uvršten u Hrvatski biografski leksikon, iako je ondje mjesto našao njegov stariji brat Frano (1679. – 1724.), prigodničarski pjesnik. Zanimljivo je da Lalićeva spomen-ploča nije obrađena ni u opsežnu i sveobuhvatnomu katalogu izložbe o povijesti Kneževa dvora pod naslovom *Knežev dvor u Dubrovniku. Utvrda – palača – muzej* održane 2016. godine u organizaciji Dubrovačkih muzeja.

21 Dvjestopedeseta obljetnica Lalićeve smrti obilježena je u Dubrovniku javnim predavanjem koje je autor ovoga teksta održao 13. ožujka 2023. u Kneževu dvoru u organizaciji Dubrovačkih muzeja i koje je donekle i bilo poticaj za nastanak ovoga rada.

O Antunu Vučetiću i njegovu rukopisu teksta o Trajanu Laliću

Ne ulazeći na ovome mjestu u brojne i raznovrsne aspekte njegova široka društvena angažmana, treba naglasiti kako je povjesničar, pedagog i arhivist Antun (Antonije) Vučetić bio čitava života intenzivno povezan s dubrovačkim arhivom, i to u različitim ulogama: prvo od 1874. godine kao neumoran istraživač arhivskoga gradiva (u početku angažiran na prepisivanju starih isprava za edicije Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti), a potom i kao njegov prvi ravnatelj kada se arhiv 1920. godine osamostalio kao ustanova.²² Također, iako je prilikom prethodnih imenovanja ravnatelja te ustanove (tada još u sklopu Kotarskoga poglavarstva u Dubrovniku) bio iz različitih razloga zaobiden, ipak je priznanje svojega arhivističkog rada doživio 1913. kada je bio imenovan dopisnim članom Državnoga arhivskog vijeća (*k.k. Archivsrat*); iste je godine postao i podpredsjednikom Društva za ispitivanje dubrovačke prošlosti, koje je 1923. prerasio u Dubrovačko učeno društvo Sv. Vlaha, kojemu je bio predsjednikom i glavnim urednikom njegova glasnika. Kao plodan povjesničar koji je kritički pisao na temelju arhivske građe Vučetić je uvelike doprinio stvaranju historiografskoga kanona o povijesti Dubrovnika.²³ Kao dobar stilist i majstor kratke forme, napisao je velik broj manjih i većih članaka o najrazličitijim temama u vremenskome rasponu od srednjega vijeka do XIX. stoljeća, a poseban je doprinos dao rasvjetljavanju dubrovačke povijesti XVII. stoljeća.²⁴ Objavljen tekst o Laliću iz 1911. godine kao i ovaj koji se ovdje prvi put objavljuje dio je manje skupine Vučetićevih mahom kraćih radova posvećenih temama XVIII. stoljeća, uglavnom iz diplomatske povijesti tadašnjega Dubrovnika (primjerice, o pokliscarima harača, trgovačkim razmiricama s Marokom ili djelovanja konzula Čingrije u Carigradu).

Zahvaljujući dobroj volji i donaciji nasljednika rukopisna se ostavština i stručna knjižnica Antuna Vučetića od 2017. godine nalazi pohranjena u Državnome arhivu u Dubrovniku. Tekst koji se ovdje objelodanjuje nalazi se u toj ostavštini i Vučetićev je nažalost nedovršen pokušaj da napiše širu studiju o Trajanu Laliću, osim spomenutoga kraćega teksta koji bio objavio 1911. godine. Rukopis, pripremljene bilješke te brojni ispisi iz arhivskih dokumenata sakupljeni za pisanje ovoga teksta nalaze se

-
- 22 Uz kratak prekid od veljače do listopada 1924. godine Vučetić će tu ustanovu voditi sve do kraja 1930. godine iako su mu posljednjih mjeseci radi poodmakle životne dobi radne aktivnosti bile znatno smanjene.
- 23 Biografske podatke o Vučetiću vidi u: Irena Arsić, *Antonije (Antun) Vučetić (1845-1931) historičar Dubrovnika*, Niš, 2012.; Ivan Viđen, „Od arhiva i za arhiv: biografska skica o Antunu Vučetiću”, u: Antun Vučetić, *Studije iz dubrovačke prošlosti – izabrani tekstovi*, Dubrovnik, 2020., 13-21.
- 24 O Vučetićevu historiografskome radu vidi: Lovro Kunčević, „Kratka osvrt na historiografski rad Antonija Vučetića (1845.-1931.)”, u: Antun Vučetić, *Studije iz dubrovačke prošlosti – izabrani tekstovi*, Dubrovnik, 2020., 9-12.

u jednome svežnju u kojemu se također nalazi i priprema članka koji je objavljen.²⁵ Proučavanjem sačuvanoga gradiva može se zaključiti kako je Vučetić još 1905. bio započeo opsežnije arhivsko istraživanje²⁶ („arhivsko trnje” – kako ga sam naziva) i pripremao opsežniji tekst od kojega je onda 1911. objavio samo skraćeni i sažeti dio. Na poledini jednoga od listova rukopisa nalazi se kratka bilješka, zapravo vlastoručna poruka napisana nepoznatomu kolegi (po kontekstu se čini da bi u pitanju mogao biti lokalni publicist Josip Onyszkiewicz), koja je datirana u svibnju 1905. godine i u kojoj mu Vučetić u dvije rečenice javlja o nekom biografskom podatku (ne kaže se izrijeком kojem) koji se ne nalazi u njegovu rukopisu o Laliću. To je svakako *terminus post quem* za nastanak toga rukopisa, a dodatno je osnažen i jednom indicijom koju Vučetić navodi na početku teksta koji se ovdje prilaže. Naime, on u uvodu piše da „lakoća kojom će se ovo čitati ne će otkriti arhivsko trnje kroz koje smo se provlačili dok smo iskupili gradivo za ovu sitnicu” – što sugerira da je Vučetić tekst o Laliću vjerojatno prvotno bio zamislio kao jedan u nizu tekstova za svoju istoimenu stalnu rubriku (naslovljenu upravo *Sitnice iz dubrovačke prošlosti*) u dubrovačkome časopisu *Srd*, kojemu je od 1906. do 1908. bio glavnim urednikom. Nažalost, iz nepoznata razloga tekst nije cjelovit, bilo da ga autor sam nije dovršio, bilo da se njegov kraj zagubio. Po sadržaju Vučetićevih bilježaka i sačuvanoga dijela rukopisa može se zaključiti kako je vjerojatnije da tekst ipak nije dovršen, između ostaloga i zato jer unatoč obavljenim pripremnim radnjama dijelovi teksta o Lalićevoj borbi za stjecanje naslova republike u diplomatskoj korespondenciji Mletaka i Dubrovnika te o počastima koje je Republika ponudila Laliću nakon uspješna savladavanja prehrambene krize 1763. – 1764. godine (a obje je epizode Vučetić smatrao ključnima u Lalićevoj biografiji) nisu dovršeni, nego su samo naznačeni. To nažalost ostavlja izlaganje Lalićeve biografije u neujednačenoj dinamici i bez autorove finalne stilske dorade. Vučetić je na više mjesta ostavio prazna mjesta, križao, pisao na marginama, dodavao i prepravljao tako da je jasno da se ne radi o finalnoj verziji teksta; rukopis se na nekoliko mjesta i prekida u pola rečenice, a samo je minimalno opremljen znanstvenim aparatom. Vučetićev je rukopis ovdje prepisan bez ikakvih intervencija osim razrješenja kratica i uklanjanja velika broja zareza koji su otežavali razumijevanje, a bilješke označene asteriskom su autorove; pojašnjenja priređivača stavljena su u uglate zagrade.

25 Državni arhiv u Dubrovniku (Hrvatska). HR-DADU-868, Osobni fond Antuna Vučetića, kut. 14.

26 Vučetić je podatke najvećim dijelom vadio iz Lalićeve korespondencije s vladom Republike, ali pregledao je i velik broj zapisnika Vijeća umoljenih (Senata) i Maloga vijeća za pojedine godine koje obrađuje, a posebno detaljno za prehrambene krize 1763. – 1764. godine. Konzultirao je i druge izvore dubrovačkoga arhiva, kao što su recimo notarske knjige oporuka, knjige miraza te rukopisi o genealogijama.

Umjesto zaključka

Ovdje priložen tekst Antuna Vučetića o životu i diplomatskome djelovanju Trajana Lalića donosi više dosad nepoznatih i/ili manje obrađenih podataka o njegovu radu za interese Dubrovačke Republike u Veneciji. Iako nedovršen, tekst je iznimno vrijedan jer je Trajan Lalić kao okretan poslovni čovjek i odan podanik ne samo zanimljiva pojava dubrovačkoga XVIII. stoljeća, nego i važna karika u diplomatskoj, obavještajnoj i financijskoj mreži Republike, čije je interese zdušno i uspješno zastupao u razdoblju od čak pet desetljeća. U tom je smislu njegovo djelovanje usporedivo s djelovanjem nekoliko istaknutih pučana koji su se u tom stoljeću iznad ostalih istaknuli u službi domovine, čija je aristokratska politička elita u njih imala veliko povjerenje, kao što je to, na primjer, bio slučaj s Benediktom Stayem (1714. – 1801.). Unatoč zapaženoj ulozi u svojem vremenu, Lalićeva biografija nije cjelovito obrađena, kao ni njegovo djelovanje koje se u literaturi do danas uglavnom svodi na sporadično spominjanje u širem kontekstu. Čak ni iznimna činjenica da je Republika tomu svojem pučaninu podarila javno priznanje u obliku spomen-ploče postavljene u Kneževu dvoru još za njegova života (na kojoj ga se, jednako kao i u korespondenciji, oslovljava austrijskom plemićkom titulom) nije ozbiljnije svratila pozornost istraživača na toga očito izvanserijskog pojedinca. Inače, povezujući i preplićući niti Lalićeve biografije s njegovim diplomatskim radom Antun Vučetić katkad u malo riječi svojim pitkim stilom stavlja njegov rad u kontekst vremena ili iznosi zaključke, pa tako činjenicu podizanja spomen-ploče u znak zahvalnosti za njegov jednogodišnji angažman oko nabavke žita u Mlecima ispravno tumači kao pokušaj da mu se tako zahvali zapravo za uspjeh u stjecanju naslova republike u diplomatskome općenju *Serenissime* prema svojem manjem jadranskom rivalu, ali najvjerojatnije i za druge usluge koje je dotad bio isposlovao u svojem dugogodišnjem djelovanju.

Ipak, i dalje strši činjenica da je jednome pripadniku građanskoga staleža dubrovačka vlada za života podigla javno spomen-obilježje što je bila počast koju u pravilu nisu mogla dobiti ni vlastela ni pučani.²⁷ Ovdje možda nije mjesto za širu elaboraciju te teme, no izgleda da politika postavljanja javnih obilježja tijekom XVIII. stoljeća pokazuje određeni otklon u odnosu na prijašnja razdoblja. Osim slučaja Trajana Lalića, što također dosad nije u tome kontekstu bilo primijećeno, u toj je epohi javno priznanje za života dobio i još jedan pučanin, franjevac i spretni mehaničar Pasko

27 Plemić, pjesnik i poklisar Nikolica Bona (1635. – 1678.) spomen-ploču dobio je u dvorani Velikoga vijeća nakon svoje smrti, jednako kao i slavni pučanin Ruđer Bošković (1711. – 1787.), koji je počašćen spomen-pločom u katedrali Gospe Velike. Plemić i poklisar Vladislav Bucchia (1654. – 1726.) dobio je počast narudžbom umjetničke slike s natpisom uz koju se nalazi naslikan njegov obiteljski grb spojen s državnim grbom, ali također tek nakon smrti.

Baletin (1715. – 1792.), u čiju je čast 1780. godine na gradskome zvoniku postavljen kratki latinski natpis radi njegova uspješna popravka satnoga mehanizma.

Za potrebe pisanja ovoga rada nije bilo moguće, a ni nužno, provjeravati sve Vučetićeve arhivske navode u članku koji se ovdje prilaže te pojedine činjenice iz Lalićeva života; poneka nepotpunost može se zasad nadopuniti iz Vučetićeva članka iz 1911. godine i dosad objavljene literature (primjerice, Vučetić navodi da se Lalić nalazi u Veneciji 1723. iako izgleda da je on u Gradu na Lagunama već 1714. jer ga ondje posjećuje stariji brat Frano). Godina rođenja dana je prema Vučetićevu navodu, a pokušaj da se provjeri točan nadnevak smrti te locira obiteljska grobnica Lalićevih u venecijanskoj crkvi San Francesco della Vigna ostao je zasad, nažalost, bez konkretna uspjeha.²⁸ Uz podsjećanje na 250. obljetnicu smrti Trajana Lalića objavljivanje Vučetićeva članka o Laliću bit će, nadamo se, podsjetnik na neumoran rad jednoga istraživača i izvrsna poznavatelja bogata dubrovačkog arhiva te istodobno i poticaj za daljnja istraživanja života i rada toga nadarena i sposobna trgovca koji je praktički čitav život proveo u službi Dubrovačke Republike.

PRILOG

Antun Vučetić (1845. – 1931.)

Trajan Lalić

Trajan Lalić sjajan je primjer snage kojom može dobar odgoj djelovati na trgovca da se proslavi uzvišenijem patriotizmom. Do lake slave ne može se trgovac uzvisiti samijem gomilanjem blaga, jer se neprekidno ponavljaju primjeri da vrlo bogati trgovci bez patriotskih zasluga brzo iza smrti [budu] zaboravljeni kao naj siromašniji seljak iz naj zabitnijeg sela.

Trajan Lalić bješe trgovac koji steče tako znatnijih zasluga za svoju dubrovačku domovinu da mu Republika htjede pomen-pločom ovjekuvječiti ime još za života. Mi ćemo mu iznijeti biografiju crpeći [podatke] iz njegove dugogodišnje prepiske s Republikom i iz drugih knjiga dubrovačkoga arhiva. Ali lakoća, možda, kojom će se ovo čitati ne će otkriti arhivsko trnje kroz koje smo se provlačili dok smo iskupili gradivo za ovu sitnicu.

---

28 Autor zahvaljuje kolegici dr. sc. Ines Ivić koja je uložila trud da početkom 2023. godine u Veneciji pregleda matične knjige umrlih te crkve kao i da detaljno obiđe samostansku crkvu i klaustar u potrazi za grobnicom obitelji Lalić.

* **

Trajan Lalić primi dobar odgoj. [na drugome listu dopisano: Trajan Lalić, sudeći po njegovu pismu od 4. maja 1768. u kojemu kaže da mu je 82 godine, ima se biti rodio 1686. godine, devet[naest] godina iza velike trešnje.] Ocu mu, Ivanu Jakobu, bješe to lako, jer kao pučanin antuninski i pisar velike Divone, u neprestanu dodiru s vlastelom i odličnijem pučanima, mogaše crpiti žive primjere dobra odgoja za svoju djecu, a i njegova žena, Ana [kći] Giambatiste Kristova Vlajki jamačno ga podupiraše u odgajanju, pa i slavna prošlost grada Dubrovnika bješe ih poticala u tu svrhu. Starac u sebi osjećao pravu slavensku dušu i bješe zastalno uvjeren, da je klica domovinskoj ljubavi u ljubavi za rodnijem domom. Stoga [1712.] u svome testamentu* ostavi djeci u amanet, da do smrti žive u bratskoj ljubavi i zajednici dobara, da štuju majku i da joj budu odani te da iskreno ljube sestru. Trajan i njegov brat grof Kristo izvršiše savjesno ovu očevu posljednju želju i po njoj provedoše u Mlecima svoj vijek. Lalići su porijeklom s Lopuda** gdje su bili jedna od uglednijih porodica bratstva Gospe od Šunja po Siebmacheru*** oni su proizlazili od staro-bosanske plemićke porodice Sladoevića koji su bili 1306. dobili plemstvo od kralja Sigismunda. Jedan od njih zvaše se Lale (Lalius), pa po njemu se potomci nazvaše Lalići: sin mu se Marko nastani 1500. u Dubrovniku, a unuk Ivo se oženi za Mariju, kćer Stjepana Pracata na Lopudu.

Ali nalazimo Lalića 1662. i na Šipanu (Vlaho i njegova kći Ivka) i u Stonu (Jakob sa sinom Nikolom i kćeri Anicom). Osamnaestoga i devetnaestoga vijeka nalazimo mnogo Lalića i na Bosanci i u Dubrovniku; od ovijeh su neki bili bogati trgovci i kožuhari, imali kuća i zemalja i kapitala.

* 17. augusta 1712.

** Genealogija dei Tiburtini

*** J. Siebmacher's großes und allgemeines Wappenbuch, Nürnberg, 1873., IV. band

Frano Jakob Lalić* iseli se XVII. vijeka s Lopuda u Biograd na Dunavu, gdje postane jedan od glavnijih dubrovačkih trgovaca. Stekavši imanje dođe u Dubrovnik, gdje se oženi dva puta, a drugi put za Franu [kći] Trajana Santoli. Ona mu rodi dva sina: Ivana Jakoba, oca našega grofa Trajana, i Trajana, strica mu. Oba braka upisana su u bratstvo antuninsko.

Ivan Jakob nastupi od oca znatno imanje. Žena mu Ana rodi više djece, tj. našega Trajana, Krista, Frana, Iva i kćer Franu. Njegovi se sinovi Trajan, Kristo i Frano iseliše u Mletke, mada su imali naslijediti očevu imanje, i dadoše se na trgovinu. Frana nalazimo u Mlecima već početkom 1707., pet godina prije očeva testameta, jer zajedno s Antoniem Bonomelliem i Ruđom Betterom pošalje** Dubrovačkoj Republici spomenicu o unapređenju dubrovačke trgovine u Mlecima, a Republika mu uvaži prijedloge.*** I druga dva brata, Krista i Trajana, nalazimo 1723. u onom gradu. Svakako već 1717. ova tri brata bjehu stekla zasluga pred carem Karlom VI, ocem carice Marije Terezije, jer ovaj svojim diplomom iz Beča 29. septembra 1717. imenava ih državnih nasljednim grofovima podijeljujući im i grb, [a] ovaj naslov biće razlog što Republika u pomen-ploči [podignutoj u Kneževu dvoru 1764. godine] nazivlje Trajana „comes“.

Frano umrije možda ranije [3. siječnja 1724.]. Trajan se oženi prvi put za Dubrovkinju [Franu, kći Nikole Gleđevića] te kad mu ona umrije od rađanja 1725. u Mlecima oženi se drugi put za Mariju, kćer Petra Frana Zuzzori, isto Dubrovkinju. Ali mu je ona bila u rodu i Trajan morade mnogo potrošiti za ženidbeni dopust, te mu poslije tast 1729. naknadi mirazom pomenuti trošak.

Marija mu rodi dva sina, Pera Frana i Frana Ignacija te kćer Anu. Već smo napomenuli da je živio u zajednici dobara s bratom Kristom.

Mi nalazimo Trajana u Mlecima prvi put 1723., kad zajedno sa Florijem Antonijem Bonomelijem ovjerovljuje prijepis i prijevod testameta Ottavije Margarite grofice Strozzi udove Frana Gondole [1630.-1701., najstarijega sina slavnoga pjesnika], č.k. komornika i feldmaršalajtnanta.

Trajan je bio veliki trgovac; izvezio je veliko mnoštvo vune iz Dubrovnika u Mletke, naprimjer, 1758. godine sam jedan trgovac, Božo Rončević bješe mu poslao iz Dubrovnika u Mletke 700 vreća vune. Trajan i brat mu Kristo izvozili su, osim toga, svakojakijeh industrijalnijeh i proizvodnijeh proizvoda bilo u Dubrovnik, bilo u Južnu Italiju. Jamačno su trgovali i s drugim zemljama, biće po svoj prilici izvozili iz Šleske platno i druge tkanine, iz Češke staklo, željezninu i sitniša jer ono što znamo o proizvodima, s kojim su prometali, navodi nas na ovo mišljenje. Bila su za primjer 1725. dva brata Ambonetti, Žuđeli u Dubrovniku, veliki trgovci,

* Tiburtini

** 14. maja 1707.

*** Siebmacher

koji su imali radnju na Placi pred Orlandom. Oni su držali u pohrani mnogo trgovine Kristove (što je po zajednici dobara bila i Trajanova). Oni su imali u braće Ambonetti tkanina, kao modroga platna, botane, kvadreta, trliša, [nečitka riječ] debelog postava, bijele pamučnine, kanavine, svilenih marama i ubrusaca, vunениh pasova, svilene i pamučne vrpce, crvene svile, bojadisanoga i pamučnoga konca, zapredene i nezapredene svile, svilenih i pamučnih gajtana, picilja (čipaka) za ručiničice, umjetnog cvijeća s perjem, stupe, lana i pamuka, kapa, fesova i turskih čilima; osim toga metalnih naprstaka, glavičatih iglica, kalaisanih kopčica i puceta, nožica, češalja od kosti, velikijeh i malijeh ogledala, noževa i vilica, ocalnih [čeličnih] čavlića, ocalanke žice od žutog mjeda, mjedeni kotao, kordovana i bivolica, lake i bjake, peklina i šokolade, nekoliko stotina oka duhana, a malo oka arte, a vas duhan bio je sahranjen u Divoni. [Braća] Ambonetti one godine zbog loše prodaje otvore stečaj, ali pred vlasti izjave, da je sva roba Lalića samo u pohrani u kod njih. Ali kako [su] bili veliki trgovci i trgovali na sve strane, dug im je iznosio više no 20 000 mletačkih zlatnijeh dukata, što biva oko 200 000 kruna, iznos ogroman za ono doba u Dubrovniku, a bilješke o tijem dugovima u knjizi kancelarije dubrovačkoga arhiva zapremaju više od 50 stranica na kvijeru [pergamentu].

Trajan i brat mu trgovahu i s Južnom Italijom, jer 1758. godine bijahu natovarili u Trstu sa drugijeh dvadeset trgovaca Mlečića talijansku pulaku (brod) „Madonna di Loreto“ s kapetanom Beppom Torinni, Toskancem. Pulaka je imala pod naredbama jednoga trgovca u Napolju iskrcati trgovinu u Messini na Siciliji za Karla Bertollini, Mata Brancato i druge. Između 100 000 libara trgovine kao šleskog postave i češkoga kristala, crvenoga mjeda, ocala [čelika] i gvozdene žice, imao udjela i Trajan. Ali se pulaka razbi pod Lovrjencem kraj Dubrovnika i sve se izgubi. To navede 1761. trgovce u Mlecima s Trajanom [na čelu], da preduzmu zgodne pravne mjere. Da je trgovina braće dobro napredovala, dokaz je što Kristo iza smrti Trajanove u svome testamentu [umro je 1788.] ostavlja za sobom 48 hiljada dubrovačkih dukata u novcu ili javnim obveznicama; to ne bješe novac od ostavštine očeve, nego stečen trgovinom u Mlecima.

***

Znamenitiji bješe rad grofa Trajana kao poslovača dubrovačke republike u Mlecima te trajaše sve do njegove smrti. Prije njega imaše tu službu Flavije [Florio] Antonije Bonomelli možda do 30. marta 1729. biva do svoje smrti, jer Republika onda očituje sinu mu Ivanu svoje sažaljenje zbog očeve smrti, ali ipak ne povjeri posle njemu nego Trajanu Laliću. Ali Trajan poče služiti republiku još 1723. kako smo opazili u poslu grofice Strozzi, a 1728. 19. juna obavijesti svoga zastupnika u Beču Gavra Aalberga da na temelju priložena otvorena pisma na Trajana može primiti

stotinu madžarija [vrsta novca]. Ali prvo pismo, koje našosmo da Republika upravi Trajanu ono je od 26. augusta 1728., kojem kaže da bi se mletačka kontumacija dala ukinuti kad bi bilo koga u Mlecima koji bi se za to pobrinuo. Ovo smjera na Bonomellija koji [tada] nije radio, jer je bolovao. Mletačka zdravstvena vlast bješe naime odredila veliku kontumaciju za sve dolaske iz Zanta, Kefalonije, Krfa, Sv. Maure, Preveze, Boke i Dubrovnika zbog kuge na Zantu, te naredi Trajanu, da za Dubrovnik isposluje slobodu trgovine. Od toga je dana Trajan u neprekidnoj prepisci s Republikom do 3. marta 1773., tj. do svoje smrti, dakle za 45 godina; ako se ovome vremenu ubroji i vrijeme od 1723. do 1728., služba mu bijaše 50 godina.

Nakon malo vremena iza Bonomellijeve smrti, Republika mu poče iskazivati svoje priznanje zbog pognje i tačnosti kojom je izvršavao svoju službu. Glavni poslovi njegova rada bjehu pitanje kontumacija pod koju su Mleci stavljali Dubrovnik zbog kuge ili pogibelji kuge u Albaniji, po Jonskim ostrvima, u Boci i u Bosni-Hercegovini, pitanje trgovačkih tarifa mletačkih, izvješćivanje političkoga pokreta u zapadnoj Evropi, u Austriji, u Mlecima i u Italiji, ali poglaviti posao bješe odnošaj Dubrovnika s Mlecima, naslov Dubrovnika kao republike i glad u Dubrovniku 1763.-64. godine. Ova dva posljednja posla steku Trajanu osobitu zahvalnost republike dubrovačke. Cijela njegova prepiska sastoji se iz debelijeh pet svezaka, ali ćemo mi istaknuti samo prepisku glede glada i glede naslova Dubrovnika kao republike.

Lalić izvjesti 1764. od mletačke vlade za Dubrovnik naslov republike. Ovo bješe pred Dubrovnikom velika Trajanova zasluga. Istina da mu Republika nije za to odlučila [dati] nikakvu nagradu ili počast, kao što ga za njegovo nastojanje oko nabave žita u vrijeme strašnoga glada one godine u Dubrovniku; ali možemo zastalno držati da mu je vlada bila za naslov isto tako harna kao i za opskrbljivanje grada žitom i da je poticalo za pomen-ploču bilo priznanje ovog naslova sa strane Mletaka, ma da to u ploči i odnosnoj odluci [Senata o podizanju spomen-ploče koja je Laliću priopćena pismom od 4. srpnja 1764.] nije napomenuto.

Ko je i malo vješt dubrovačkoj historiji zna da je prečesto vladao neki hlad u vezama između Mletaka i Dubrovnika, a bilo je i ne rijetko i očitijeh ili pritajenih zadjevica. Dubrovnik, nastojaše da prema Mlecima održi svoju slobodu, a Mleci da pokažu svoju prevlast. Često se potajno radilo neprijateljski s jedne i druge strane, a Mlečići nijesu nikako htjeli priznati Dubrovnik republikom, kad su mu već sve države davale ovaj naslov. Za Mlečiće je Dubrovnik bio samo „communità“ – općina. Zaludu su se Dubrovački zastupnici borili u Mlecima za ovaj naslov, ne mogoše ništa postignuti, kao što uzalud bješe nastojao Miho Sorgo, poslanik dubrovački u Mlecima 1635. godine.* Njega je Dubrovnik bio onda poslao onamo, da izgledi neke zadjevice među jednom i drugom republikom. Kad mu bi uručeno duždevo

* A. Vučetić, Lokrum i odnošaji Dubrovnika s Mlecima u XVII. vijeku iz izvještaja M. Sorga, Split, 1889.

pismo, koje je nosilo samo naslov „*Rectori, consilio et comunitati civitatis Ragusii*“ on ne htjede ispočetka primiti dukalu [s] ovakim naslovom. Zaludu Sorgo podupiraše svoj zahtjev za naslov republike pismima raznijeh vladara, jer mu sam dužd u oprosnom saslušaju izjavi da nije moguće promijeniti naslov i nastojaše da ga za- bašuri riječima da Mleci se drže svoje formalnosti, svjetovaše ga da se ne osvrće na riječ *communità*, jer se i općina mletačka tako zove i nadostavljaše da republikama su i naj manje novosti štetne. Zaslugom dakle našega Trajana Mleci tek 33 godine prije svoga pada priznadoše Dubrovniku naslov republike. Prigoda za to bješe usta- novljenje dubrovačkoga konzulata na Zantu i imenovanje Mlečića na to mjesto sa strane dubrovačke vlade.

Trajan Lalić pokaže svoju vještinu u izvoštenju naslova. Trudio se ne malo i oblijetao ličnosti koje su bile moćne u tome poslu. On se obrati mletačkoj republici u ime svoje vlade, da dopusti ustanovljenje dubrovačkoga konzulata na jonskome ostrvu Zante i da na to mjesto dubrovačka republika imenuje mletačkoga podanika Atanasija Vuzzanese. Trajan bi zatim pozvat ispred vrata vijeća Pregada i od pri- stojnog savjetnika savia (to znači mudar, te je naslov časti) dobi duždevo pismo od 23. januara 1764. kojim se to sve dopušta, a na pismu bješe prvi put od Mlečića po- dijeljena Dubrovniku titula republike, jer dukala bješe upravljena: *Illustribus viris dominis rectori et consililiariis Respublicae Ragusinae amicis carissimis*.

Kako je sam Lalić mislio, ovaj naslov bješe pisan pismenima većijem no obično i [s] većijem pečatom. Trajan ovo postigne svojijem marljivijem nastojanjem i iz- davanjem novaca. U tu svrhu na račun Republike potroši 150 zlatnijeh mletačkijeh dukata kako mu ih zatražiše da budu razdijeljeni između više lica koja su ima- la sudjelovati u podijeljenju titule. Osim rečene svote izdade drugijeh 12 dukata mletačkijeh zlatnijeh za darove malijem činovnicima, podvornicima i lađarima po običaju darivanja prigodom udijeljenja kakve milosti.*

Ta titula bješe velika stečevina, a Lalić je htjede učvrstiti što bolje moguće. Zato mu se činilo da bi trebalo da Mleci izdadu osobitu odluku o toj tituli. Ali se morao zadovoljiti sa onijem što mu kaže neko ko je bio sudjelovao u poslu ove titule, tj. da će pismo izaći iz senata i da će odgovor s onom titulom biti ustanovljen u senatu i da će ona titula biti registrovana u formularu za nastajna [buduća] vremena. Izvi- jesti svoju vladu da će nastojati da mu mletačka vlada dade prijepis ovog duždevog pisma u istoj formi i veličini, kako bi se Dubrovčani mogli njim poslužiti pred glavnijem mletačkijem zastupnikom u Dalmaciji i drugijem njihovijem vlastima.**

[...]

* Njegovo pismo Republici od 5. aprila 1764.

** 23. aprila 1764. Njegovo nastojanje, njegova tačnost i revnost bješe za ovo 45 godina neumorna; dosta je prelistati pet debelih svezaka njegovih pisama da se o tome uvjerimo.

Nakon malo vremena iza Bonomellijeve smrti poče Dubrovačka Republika iskazivati njemu [Trajanu Laliću] svoje priznanje zbog pomnje i tačnosti kojom je vršio javnu službu u Mlecima. To mu iskaže već pismom od 8. jula 1729. i ponovi svoje priznanje već 29. oktobra 1729. godine.

[na margini: I tako od 26. augusta 1728. Trajan vršase svoju počasnu službu sve do svoje starosti i smrti 1773., cijelih 45 godina revno, i Republika mu često priznavaše tu revnost, a poče je priznavati već 1729. i 1731. U toj mu je službi pomagao sin Pero Frano i odlikovao se s ocem, jer kad se [1764.] odredi da se podigne ploča u čast očevu, u odluci se također [navodi] da mu se sinu Peru pošalje na dar zlatna sablja koja je imala vrijediti sto zlatnih mletačkih dukata.]

[na drugome listu]

9.X.1728. Lalić pismom priopćuje da je govorio u tu svrhu sa duždevim fiškalom [službenikom] koji ima veliki ugled kod dužda i utječe u svaku njegovu odluku. Ovaj mu je uvjetno obećavao što god glede slobode. Ali kad se Lalić odluči da mu pošalje dar od 2 svijetnjaka srebrna i nešto voska, na što potroši oko 10 zlatnih dukata, da [taj službenik] postane mnogo mekšim i promijeni se sasvim i obeća mu da što prije netom dođe nova vijest da nema više kuge na Zantu, biće Dubrovnik slobodan [od izdržavanja kontumacije].

30.X.1728. priopćuje da osobitim nastojanjem napomenutoga fiškala bi dignuta 26. oktobra 1728. sasvim kontumacija za Dubrovnik i šalje prijepis odnosno oglasa. [Priopćuje također] Da je zato darovao drugih 10 zlatnih dukata fiškalu te tako u sve potrošio 20 dukata.

24.8.1729. [Lalić] naviješta da Mleci videći da njihovi zlatni dukati imadu prećeranu cijenu odrediše da dobave 72 000 dukata zlatnih da mogu potegnuti [nečitka riječ] i tako da će zlatni dukati od 55 ili 56 što vrijede pasti na vrijednost od 33. Tuži se na ponašanje dubrovačkih brodova u Mlecima. To jest ... po nekoj povlastici [nečitka rečenica]

[na drugome listu]

Godine 1736. Trajanova zasluga za trgovinu dubrovačku bješe vrlo velika. Radilo se o pitanju nove tarife za trgovinu koja se imala ustanoviti od mletačke republike i koja je imala ispasti na štetu dubrovačke trgovine. Prvu vijest o tome donosi Trajan u svome pismu od 9. jula 1735. godine. Trajan izvješćuje da 7. i. [stoga] m. [jeseca] da vitez Michele Morosini predloži u [mletačkome] Senatu da bude podijeljen cio oprost izvoza i da kad bi se po moru izvozila trgovina (stigla u Mlecima) u strane zemlje da ne samo da bude prosta [oproštena], nego još da se povratu $\frac{3}{4}$ uvozarine

plaćene. Ovaj predlog prođe 9. i. [stoga] m. [jeseca] ali [dodaje] da kaval. Tron bješe predložio i druge pogodnosti. U pismu od 19. VII. 1735. Trajan uviđa da možda neće biti nikakve pogodnosti u trgovini voska i vune jer je poglavita namjera [mletačke vlade] da se dopusti slobodan provoz, ali glede voska i vune pošto se vosak u Mlecima bijeli radi imao je već slobodu izvoza, a vuna trošeći se na mletačkom kopnu ne može uživati nikakve pogodnosti jer novi oprost odnosi se samo na trgovinu koja bi se izvozila u strane zemlje.

[...]

Između raznih posala u dugom nizu godina Trajan Lalić imao je neprestano da radi o pitanju kuge i kontumacije koju je mletačka i dubrovačka vlast morala određivati. U toliko dođe 1763. godina, u kojoj se pojavi glad zbog slabe ljetine. Dovoz žita bješe težak poradi kontumacije i pogibelji od kuge. Glad bješe velik i pogibelj da čeljad ne počnu umirati od gladi; stoga 27. marta 1763. Senat odluči da se Župljanima i Primorcima razdijeli u ime milostinje 600 stara [1 star = 111 kilograma] pšenice i 70 stara brašna i kukuruza do iznosa od 3000 dubr. dukata procjenjujući starić pšenice i muke [brašna] 20 grošića, a kukuruz po običnoj cijeni i računajući po tri starića za svako čeljade u velikoj nevolji, a dva starića u manjoj.

Skupoća bješe taka da se sami franjevci u Dubrovniku obrate Republici [nećitko] marta vapeći pomoć radi prekomjernosti do koje se bijahu podigle cijene jediva, cijena dakle od 20 grošića koju bješe dan prije 27. istog mjeseca u Dubrovniku [odredila] vlada za pšenicu, i ako je bila manja no na trgu, bila je izvanredna, te vlada odredi im 28. marta pomoć od 100 dukata. Ali ljetina 1763.-4. bješe još slabija ne samo u Dubrovniku i Dalmaciji nego i drugovdje, po susjednim zemljama i u Italiji; k tomu pogibelj od kuge bješe tolika, da se nije moglo nabavljati žito, a nestašica bješe tolika da Mletačka bješe zabranila izvoz [hrane] te ni molbe papine, ni molbe kralja obiju Sicilija, ni otoka Malte da im se dopusti izvoz žita ne postigoše uslišenje, a pogibelj od kuge bješe tolika, da Senat kad 2. IV. 1764. odredi Antuna Hidžu činovnika zdravstvenoga ureda da pođe u Gabelu nabaviti žita oprost ga za cijelu godinu dana od službe. Predviđajući se glad, zasad već svrhom augusta 1763. naredi žitničarima (časnicima nad žitom, grasserii), da dobave i spreme u javne hambare [žitnice] do 5 000 stara pšenice. Cijena pšenice, koja je bila izvanredna od 20 grošića po stariću, 27. marta 1763. poskoči na 34 grošića i već 7. novembra 1763., a svršetkom januara 1764. na 38, pa 4. februara na 40, 8. februara na dukat, a 11. istoga mjeseca na 50 grošića, dakle za malo na trostruko. Zbog ove skupoće morade Senat poduzeti razne oštre mjere da zapriječi glad; ograniči prodaju žita, stavi pečenje kruha pod neposredni nadzor javnih časnika i odredi koliko ga se ima peći. Koncem oktobra 1763. zabrani da se iz javnih hambara prodava žito od

Livadije, a polovinom novembra odredi da se mijesi kruh samo od državnoga žita. S druge strane poduzme najoštrije mjere proti pogibelji kuge trošeći izvanredne iznose, te za pribavljenje novčanih sredstava u tu svrhu uvede početkom januara 1764. izvanredni porez na Žuđe i na pravoslavne.

Sve te mjere ne zapriječe veliku nevolju da čeljad ne počnu skapati od glada i ne vapiti za pomoć. Već januara 1764. Mljećani zatraže pomoć od Senata kažući da se približava posljednja pogibija svih njih 150 porodica i 600 ljudi, jer ne samo što nemaju ni žita ni vina ni zelja, nego ni kojemudrago trave. U očajanju, suznim očima i najganutljivijim uzdasima mole da im se podijeli žita, ili dade zajam od 200 d.[ubrovačkih] dukata, koje se oni obvezuju jedan za svakoga, a svi za jednoga na povratak. Ta molba nošaše potpis od sudaca mljetskih iz Babinapolja, Prožure, Korita i Maranovića, sela ostrva Mljeta. Senat im udijeli zajam povrativ tek u tri godine, ali i iz drugih krajeva dubrovačke republike stizahu vjerojatno isti vapaji i molbe jer svuda bješe glad. I ako nam nijesu sačuvane sve ove molbe, sačuvana nam je molba Dum Miha Stepanova paroha na ostrvu Kalamoti koji se tužao da glad raste svaki dan da ga je strah da dobar dio stanovnika ne umre od glada, ako ne dobije pomoć i moli da se pošalje 8 stara žita uz uvjet da bude povraćeno u tri godine.

[...]

U ovo zimno doba nastane upravo taki glad po svim krajevima Republike da Senat morade misliti i na besplatno dijeljenje žita po svim ostrvima i po svim mjestima na kopnu i trebalo je [nečitka riječ] tražiti gdje bi se nabavilo žito za Republiku. Jedino uhvanje bješe vještina i patriotizam Trajana Lalića u Mlecima, uhvanje da njemu pođe za rukom izvoz žita što ne mogahu druge države postignuti, ta njegova je dosadašnja dugogodišnja služba neprestano pokretala dubrovački Senat da je hvali i priznaje te Senat 17. januara da pošalje ončas lađu u Trst sa pismom na Trajana u Mletke, nalogom da dobavi žita i obrati se mletačkom vijeću da dopusti izvoz. Naručba bješe za 4 do 5 hiljada stara i [rečenica se prekida]

16. febrara bi zaključeno da časnici nad žitom sakupe sve žito kod trgovaca i da pošalju po okolici 600 stara žita, biva po 200 u Slano, Trstenik i Ston, a 60 u Cavtat; da se dade pomoć seljanima Stonskoga Râta [Pelješca], Primorja i Konavala koji su u skrajnoj nevolji, osim toga da pošalju prodavati po cijeniku 300 stara, tj. 100 u Stonu, 100 u Slano, 100 u Trstenik, a po 2 umoljenika [senatora] da dijele žito u Primorju, Râtu [Pelješcu] i Konavlima.

Da se pomognu Župljani koji su u velikom siromaštvu 60 stara, a Zatonjane i Poljičane po 40 stara. Dne 25. 2. da časnici nad žitom kupe zasad do 2000 stara s broda kapetana Šuljagića koji ide u Mletke. Dne 8. marta 1764. da časnici nad žitom davaju drugih 8 stara žita mjesečno bratstvu u Luci Šipanjskoj, da se pomo-

gnu seljani sa 1000 stara i 1 kupel [nečitka riječ] one što su već bili pomoženi, biva: Rât (300), Konavli (300), Primorje (300), a Zaton, Poljica i Župa (100 i 1 kup) s povratkom u 5 godina. Da se pomognu seljani u najgoroj nevolji sa 400 stara žita, tj. Rât 100, Župa sa Zatonom i Poljica (200 i da se naredi časnicima nad žitom da kupe [još] 1400 stara žita.

27.3. odrede da se pošalje na Brgat čovjeka da kupi žito za javne hambare i da se proda 25 stara žita Lastovljanima, 20 Orebićanima, 30 Stonjanima, 30 Cavtaćanima, Sutoranima 8, Trpanjcima 8, Mljećanima 20, a [nedostaje kraj rečenice] [nedostaje početak rečenice] da je odlučeno da se njemu podigne pomen-ploča u onome mjestu, a sinu da se daruje ona sablja. Trajan zahvali se srdačno za oba odlikovanja svojim pismom od 30. augusta 1764. godine. Vijeće umoljenika 17. I. 1764. odluči dijeliti mjesečno po 200 stara žita po okolici osim dijeljenja žita po gradu, a 13 dana poslije da osim [nečitka riječ] 300 stara žita po okolici dijeli se po pola 300 stara, a van poslije da časnici nad žitom nastoje kupiti 100 milijara mletačkog beškota i da otpovide 1500 stara žita i sočiva od iznosa naređena u Mletke. Dne 3. i 4. febrara odluče da od 210 stara [nečitka riječ] žita po 40 grošića [nečitka riječ] prodadu 100 stara žita u Trsteniku, 60 u Stonu, a 50 u Slanom i da ga pošalju onima; 11. febrara pako bi izglasan novi pravilnik sa 26 članaka u novoj kreposti od 17. II. čini da časnici nad žitom nabavljaju ga iz Mletaka, Papinske Države, [Kraljevstva] Obijuh Sicilija i Levanta isključujući za sveđ Arbaniju, a cijenu žita sad odrede na 50 grošića po stariću i bi pod prijetnjom oštih kazana zabranjen iznos žita iz Dubrovnika iz [nečitka riječ] javnih hambara i još da se pošalje do 150 stara žita u svakom od ovih mjesta: Trstenik, Ston, Slano, Cavtat i svakoj osobi od povjerenja po kući i po redu.

Iz nova 5. aprila 1764. bi odlučeno da se pošalje na prodaju 20 stara golokuda [kukuruz] na Lopud, 20 na Kalamotu, 20 u Sugjuragj na Šipanu, 20 u Luku Šipansku, 50 na Mljet, a 50 na Lastovo, a da časnici nad žitom ostave za mjesec jun za sisanje i za kožuhare 80 stara golokuda i da se zaduže hipotekarno koliko golokuda im se sviđi prodavajući ga na malo, ali tako da nijedna kuća ne primi više od 5 litara (librica) na dan. Dvanaestog aprila budu ovlašteni časnici nad žitom da nabave žita izvan Jadranskoga Mora gdje im se sviđi; pet dana poslije da se ne smije mijesiti više od 25 stara žita na dan i da dotični časnici imadu lično nadgledati prodaju kruha; petog maja odluče da se pošalje u Ston i Trstenik po 25 stara golokuda i 25 stara sočiva. Dne 11. maja bi ograničen iznos [nečitka riječ] te se ne smije upisivati više od 20 stara žita na dan za kruh uključujući i beškot. Tek u proljeće 1765. poče nestajati glada jer 1. aprila te godine odlučeno je da mu se snizi cijena, a snizi mu se na 44 grošića 3. [dana] istoga mjeseca. Tad se više ne nabavlja žito nego samo iznimno jedan put, pa je tako odlučeno 9. oktobra 1765. da se dobavi samo taj put do 1000 stara žita.

[...]

Ali nabava žita u Mlecima bješe posve teška jer i onamo i po svoj Italiji bješe taka skupoća da mletačka vlada ne dopuštaše nikome izvoz [žita s teritorija Mletačke Republike]. Papinska država, kraljevina Napuljska, ostrvo Malta, arbanaski Turci moljahu da im se dopusti izvoz, a Mleci im to odbiše. Nije bilo dakle nade da će to biti dopušteno Dubrovčanima. Vještina ipak konta Trajana Lalića i neumornost njegova sina bile su tolike da su mogle omekšati srca mletačke gospode koja onda bjehu izvanredno dobro naklonjena Dubrovniku. Trajan se lati posla i pošalje molbu vijeću mletačkih Pregada [Senatu], prikazujuć je onako kako je mislio da će biti lakše uslišana. [jedna nečitka rečenica] U molbi kaže da pismo vlade Dubrovnika, koji je u sred Mletačke Dalmacije, predočuje bolne prilike onog stanovništva koje će poumrijeti od glada, ako ne dobije traženu pomoć te da ne prevari očekivanja svoje otadžbine koja postavlja mnogo povjerenja u njegovu snalažljivost i marljivost kao poslovača njenih posala i utiče se Gospodi Mletačkoj ponizno i poklonito i moli ih da ako nije moguće dobiti dopust izvoza sijerka [prekriženo: golokuda] jer on žalibože služi za mletačku zemlju, da mu se udijeli milost da joj [Dubrovačko Republici] pošalje tri hiljade stara [333 000 kilograma, tj. 330 tona] pšenice i manje, jer da od tog malog [!] iznosa ne može biti štete za Mletačku. Ta milost da će uvelike obvezati Dubrovnik prama Mlecima i da će im iskazati svoju najiskreniju zahvalnost kao milosrdnim svojim dobrotvorima koji će svojom povoljnom odlukom izbaviti od današnjeg glada ono nevoljno pućanstvo koje radi kuge u turskijem zemljama ne može uhvati nigdje pomoći.

Ovo njegovo pismo bi od mletačke vlasti dostavljeno časnicima nad žitom. Za dobar uspjeh molbe sad ovlasti Trajan svoga sina Pera Frana. On neumorno obijaše za 17 dana u jutro i po podne kuće časnika nad žitom, Savia [visokih dužnosnika], Ministara i [poče] dolaziti pred Vijeće moljakajući. Časnici nad žitom podasteru 2. II. [1764.] vijeću Pregada vrlo povoljan i dobro obrazložen prijedlog, te molba bi uslišena dne 25. februara [1764.] i Lalić bi pozvat ispred vrata Vijeća da mu bude priopćena odluka da može izvesti naj više do 3 000 stara pšenice i da časnici nad žitom imaju biti točno obaviješteni o izvozu. Ta milost bješe tako izvanredna da se arbanaski Turci počеше grozno tužiti da se Dubrovčanima dopušta, a njima ne, te Trajan Lalić priopćujući Dubrovniku radosnu vijest o dopustu izvoza naputi svoju vladu da pismeno zahvali Mlecima, što ona i učini pismom od 26. IV. i. [ste] g. [o-dine] Trajan Lalić već pismom od 17. III. izvijesti dubrovačku vladu da je na putu jedna lađa sa golokudom [kukuruzom], a da će nastajne nedjelje otići još i druga. Trajan Lalić i njegov sin bjehu postigli ono što nije bilo moguće uhvati [čemu se nije moglo nadati] i Republika to dobro shvati.

[...]

Testamenat Trajanov koji umrije 1773. ne nalazi se, ali znamo da je umro u zajednici dobara s bratom Kristom; možda ga nije ni učinio. Kristo je nastavio trgovinu iza njegove smrti. Ali on već 19. jula 1775. razdijeli se sa sinovcima Perom i Franom glede dobara, nepokretnina i novaca koji su imali u Dubrovniku i okolici. Novaca je bilo u Dubrovniku samo 4 500 dukata dubrovačkih sa godišnjim dobitkom od 180 dukata, te 20 kuća [od kojih] neke s vrtom i baštinama. Baštine su bile u Zatonu, na Osojniku, u Postranju, u Podgori, Mravinjici, Čepikućama, u Pakljenoj na Šipanu, u Stonskoj Česvinici, Hodiljama.... sa kmetima, polovnicima, kmetiskijem kućam, stranjima itd.

Trajan je umro, [sudeći] po pismima njegova sina Frana Ignacija od 20. marta [1773. godine], dana 3. marta 1773. nakon kratke bolesti od plućne kongestije. Trajan je po svoj prilici ukopan u raci koju je Lalićeva porodica imala u Mlecima u crkvi San Francesco delle Vigne koja je napomenuta u testamentu Kristovom.

Kuće su bile: velika kuća na Prijekomu sa stranjem prema Stajinoj kući kupljenoj od Antuninske braće [bratovštine Antunina] i druge dvije kuće kod nje; velika kuća na Prijekomu sa stranjem prema Škapićevoj kući na istoku, a Guskinjoj na zapadu između dvije ulice Petilovrijenaca (sv. Petra, Lovrijenca i Andrije), kuća pod Prijekim prema ovoj; četiri kuće u Pilama sa strane mora, a druge četiri kuće na Pilama na sjeveru puta; kuća u Zatonu sa stranjem, orsanom i vrtom; kuća sa stranjom u Postranju; kuća s vrtom u Potoku na Lopudu; kuća s vrtom i baštinama u Tri Crkve; kuća s vrtom i maslinatom na Konalu, a poviše nje mala kućica i kuća pod Konalom sa svijem baštinama blizu crkve sv. Ivana.

Kad Kristo ostari, oslijepi i učini u Mlecima svoj prvi testamenat 16. juna 1780. a sinovac mu Pero ga pošalje Republici. Godine 1782. učini jedan kodicil, a 1784 drugi. Godine 1784. bijaše ne samo slijep nego i napola gluh. On ostavi i sinovkinji svoje imanje zaduživši sinovca Petra koga ostavi općim baštinikom određujući da u njega ostanu trgovačke knjige [nečitka riječ] i isprave glede imanja. Osim prijašnjeg [nečitka riječ] od 2250 dukata što mu je bilo došlo od dijeljenja sa sinovcima bilo je u njegovoj zakladi 48115 dukata i zlata, srebra, dragog kamenja i pokućstva. Između osobitih zavještaja [ostavio je] sluzi Nikoli [prezime nečitko] 300 zlatnih dukata. Odredi da bude ukopan u porodičnu raku u crkvi San Francesco delle Vigne.

Slika 1. Mramorna spomen-ploča Trajanu Laliću u uredu državne službe za žito u prizemlju Kneževa dvora. (Fotografija: Ivan Viđen, 2023.)

Slika 2. Pogled na južni dio trijema Kneževa dvora s portalom kojim se pristupa u žitni ured u kojemu se nalazi Lalićeva spomen-ploča; iznad je portala luneta s prikazom alegorije Milosrđa. (Fotografija iz kataloga izložbe *Knežev dvor na starim razglednicama od 1895. do 1941.*, Dubrovnik, 2014.)

Slika 3. Grofovski grb obitelji Lalić dobiven 1717. za zasluge od cara i kralja Karla VI. (III.) objavljen u knjizi *Siebmacher's großes und allgemeines Wappenbuch* (Nürnberg, 1873., sv. IV.). Gornje desno polje označuje grb starobosanske vlastele Sladoevića koje se smatralo precima Lalića, a gornje lijevo grb starobosanske vlastele Bosnića.

Slika 4. Veći od dvaju klaustara franjevačkoga samostana uz renesansnu crkvu San Francesco della Vigna u venecijanskoj četvrti Castello u kojemu se nalazi(la) obiteljska grobnica Lalićevih. (Fotografija: Ines Ivić, 2023.)

IZVORI I LITERATURA

Arhivski izvori:

Državni arhiv u Dubrovniku (Hrvatska)

HR-DADU-868 Osobni fond Antuna Vučetića (1872. – 1931.)

Literatura:

Arsić, Irena. *Antonije (Antun) Vučetić (1845–1931) istoričar Dubrovnika*, Niš: Filozofski fakultet u Nišu, 2012.

Banić, Silvija. „Tkanine i vez u Zbornoj crkvi sv. Vlaha”, *Zborna crkva sv. Vlaha u Dubrovniku*, ur. Katarina Horvat-Levaj, Dubrovnik – Zagreb: Zborna crkva sv. Vlaha, Institut za povijest umjetnosti, ArTresor naklada, 2017., 317-347.

Fisković, Cvito. „Doprinos biskupa Đivovića dubrovačkoj likovnoj baštini”, *Anali Zavoda za povijesne znanosti JAZU u Dubrovniku XXVIII* (1990), 71-98.

Goja, Bojan. „Liturgijski predmeti u Zbornoj crkvi sv. Vlaha”, u: *Zborna crkva sv. Vlaha u Dubrovniku*, ur. Katarina Horvat-Levaj, Dubrovnik – Zagreb: Zborna crkva sv. Vlaha, Institut za povijest umjetnosti, ArTresor naklada, 2017.

Lonza, Nella. *Kazalište vlasti: ceremonijal i državni blagdani Dubrovačke Republike u 17. i 18. stoljeću*, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 2009.

Kunčević, Lovro. „Kratak osvrt na historiografski rad Antonija Vučetića (1845. – 1931.)”, u: Antun Vučetić, *Studije iz dubrovačke prošlosti – izabrani tekstovi* Dubrovnik: Državni arhiv u Dubrovniku, 2020., 9-12.

Krizman, Bogdan. *Diplomati i konzuli u starom Dubrovniku* Zagreb: Poduzeće za izdavanje, prodaju i distribuciju knjiga, 1957.

Mitić, Ilija. *Konzulati i konzularna služba starog Dubrovnika*, Dubrovnik: Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1973.

Mitić, Ilija. „Prilog proučavanju odnosa Dubrovnika i Venecije u XVII i XVIII stoljeću”, *Anali historijskog odjela Centra za znanstveni rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku XIII-XIV* (1976), 117-141.

Mitić, Ilija. „Trajan Lalić – jedan od zaslužnih podanika Dubrovačke Republike”, *Dubrovački horizonti VIII-IX* (1976. – 1977.), 119-122.

Perić, Ivo. *Dubrovačka periodika 1848-1918*, Dubrovnik: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1980.

Premerl, Daniel. „Stoljeće opremanja barokne katedrale”, *Katedrala Gospe Velike u Dubrovniku*, ur. Katarina Horvat-Levaj, Dubrovnik: Zagreb: Gradska župa Gospe Velike; Institut za povijest umjetnosti 2014., 215-269.

Tomić, Radoslav. „Slike u crkvi sv. Vlaha”, *Zborna crkva sv. Vlaha u Dubrovniku*, ur. Katarina Horvat-Levaj, Dubrovnik – Zagreb: Zborna crkva sv. Vlaha, Institut za povijest umjetnosti, ArTresor naklada 2017., 251-273.

Viđen, Ivan. „Od arhiva i za arhiv: biografska skica o Antunu Vučetiću”, u: Antun Vučetić, *Studije iz dubrovačke prošlosti – izabrani tekstovi*, Dubrovnik: Državni arhiv u Dubrovniku, 2020., 13-21.

Vojnović, Konstantin. „Državni rizničari republike dubrovačke”, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti CXXVII* (1896), 1-101.

Vučetić, A.[ntun]. „Trajano Lalich”, *L'Epidauritano – lunario Raguseo per l'anno bisestile 1912.*, Ragusa, 1911., 62-71.

A commoner in whose honor the Dubrovnik Republic erected a memorial plaque in the Rector's Palace: the life of Trajan Lalić (1686 – 1773) as documented in the manuscript of historian Antun Vučetić (1845 – 1931)

Summary

The article briefly describes the archival research of historian, pedagogue and archivist Antun Vučetić (1845 – 1931) on Trajan Lalić (1686 – 1773), a Dubrovnik merchant who lived in Venice and who served the Dubrovnik Republic for half a century, protecting its interests against the *Serenissima* authorities. Due to his notable role, Lalić is not an unknown figure in the history of 18th-century Dubrovnik, nevertheless his biography remains rather unknown to this day. The only work on Lalić was published in Italian in 1911 by Antun Vučetić, and all subsequent authors who have mentioned Lalić and his diplomatic activities rely on it for information. Although Vučetić's article is relatively short and concise, one can conclude by studying his various notes, transcripts of archival documents and several versions of manuscripts that have been part of the State Archives in Dubrovnik since 2017 as part of his manuscript legacy, that Antun Vučetić was preparing a more extensive text about Trajan Lalić, which he never finished. The article also includes a

transcription of Vučetić's unpublished manuscript with more new information not contained in the published text. On the occasion of the 250th anniversary of Lalić's death, the article represents an attempt, based on Vučetić's manuscript legacy, to provide additional information about this competent commoner in whose honor the Republic erected a memorial plaque in the Rector's Palace during his lifetime.

Keywords: Antun Vučetić (1845 – 1931), Trajan Lalić (1686 – 1773), grain trade, Dubrovnik-Venice relations, diplomacy, Rector's Palace